

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร สู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

The Model for Managing Small Sized Schools in Chumporn Province towards the Learning Organization

กิงณา ศรีพรหม*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มี 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยสอบถามครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 และ 2 จำนวน 265 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบฯ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบ โดยสอบถามกับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาชุมพร เขต 1 และ 2 จำนวน 92 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ขั้นตอนที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้พบว่า สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ขั้นตอนที่ 2 รูปแบบฯ มี 11 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง 2) การจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก 3) การพัฒนาวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง 4) การเก็บรักษาความรู้ขององค์กร และแบ่งปันความรู้ 5) การพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถด้านเทคโนโลยี 6) การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้ร่วมกัน 7) ผู้บริหารเป็นผู้นำด้านการเรียนรู้ 8) การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารซึ่งกันและกัน 9) การกระตุ้นและส่งเสริมให้มีความริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ 10) การจัดการ

*นักศึกษาระดับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยธนบุรีกรุงเทพฯ

นิเทศภายในเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 11) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานเพื่อเปิดใจยอมรับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ

3. ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรผู้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการ, องค์กรแห่งการเรียนรู้, โรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร

Abstract

The main objectives of this research was to establish a model for managing small sized schools in Chumporn Province towards the learning organization. This research consists of three stages: 1) to examine related information on the management of small sized schools towards the learning organization by using questionnaires with 265 respondents who were teachers and educational personnel in small sized schools under Chumporn's Office of Primary Educational Service Area 1 and 2; 2) to establish a model for managing small sized schools by conducting a focus group with 10 experts selected by purposive sampling; and 3) to evaluate the appropriateness and possibility for implementation of the established model by interviewing 92 chief executives of the schools under Chumporn's Office of Primary Educational Service Area 1 and

2. The findings indicated that teachers and personnel of the small schools in Chumphon province were mainly educated up to master's degree, had working experience of 5-10 years, and worked for the schools under Chumphon's Office of Primary Educational Service Area 2. Overall, the schools being studies were found to have management style towards the learning organization at very high level. The most significant aspect of the management styles used by these school were focusing on personnel development and team building by establishing by creating a culture of information exchange among staff members. The next significant aspect was the use of technology by encouraging all staff members to utilize technology in providing services and in teaching and learning activities. The next aspect was the creation and transfer of knowledge among staff members, it was found that teachers and other personnel shared their knowledge with others recognized the significance of allocating schools' resources to create knowledge-based activities, and were encouraged to actively participate in brainstorming sessions, both inside and outside the schools. The forth aspect was the creation of motivations among the staff. Teachers and personnel were encouraged to think creatively, principles of fairness with regards to working efficiency and effectiveness. Outstanding teachers and personnel were praised and

honored. The fifth aspect was teamwork. The schools encourages each teacher and personnel to share their experiences and learn from other persons on a regular basis. The sixth aspect was atmosphere and corporate culture. The schools being studies were found to have learning atmosphere. All staff were encouraged to try and test, and invent new things. The seventh aspect was the organizational structure. The management style of the schools facilitated the cooperation with external organizations. The eight aspect was leadership, the chief executives of the school were accepted among teachers, students, schools and communities for their leadership because they had good visions and strategies to manage the schools. The schools' visions and strategies were up to date and consistent with changes. The ninth aspect was the management process. The schools had certain systems and mechanisms for managing the internal supervision as well as effective and efficient operation system. They also allowed stakeholders to participate in the planning process. The last aspect was the effectiveness of the management style, the schools had on-going personnel development programs.

Keywords: Learning organization, Small sized schools, Chumporn province

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา และเป็นທີ່ตระหนักทั่วกันว่าชาติบ้านเมืองจะเจริญก้าวหน้าได้นั้นต้องอาศัยการศึกษา โดยรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องให้การศึกษแก่ประชาชน สถานการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องปรับปรุงตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูประบบบริหาร และการพัฒนา มนุษย์เพื่อพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นเครื่องมือ รากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความ เจริญก้าวหน้าและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิด จากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 2)

โรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร จึงจำเป็นต้องพัฒนาหน่วยงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะ

เกิดขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพให้แก่หน่วยงาน ด้วยการนำกลยุทธ์การจัดการสมัยใหม่มาเป็น แนวทางในการบริหารนั่นคือ การพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization Knowledge) ซึ่งการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ภายในองค์กรนั้นมีความสำคัญต่อความยั่งยืน และสร้างความสามารถในการดำเนินงานให้แก่องค์กร (Easterby-Smith, 1997) ในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 5 ระบบ คือ การเรียนรู้ องค์กร คน ความรู้ และเทคโนโลยี มาประสานเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาองค์กรเรียนรู้ที่เป็นตัวแบบเชิงระบบของมาร์ควอดต์ (Marquardt, 1996) ทั้งนี้ องค์กรที่จะประสบความสำเร็จนั้น นอกจากจะต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ยังต้องให้ความสำคัญต่อการ บริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารและพัฒนาองค์กรในทุกระดับในการบริหาร (McGaw & Watson, 1976, p. 415) และการที่จะ พัฒนาองค์กรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น ตามแนวคิดของ เซ็งเก (Senge, 1990) ประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) การมุ่งมั่น ในการพัฒนาตนเอง (Personal Mastery) 2) โลกทัศน์ (Mental Model) 3) การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) 4) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) 5) แนวคิดเชิงระบบ (System Thinking) จากที่กล่าวมาในภาพรวม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดย ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และนำมาใช้ในสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้เป็นหลักประกันในระดับหนึ่งว่าการ

ดำเนินการต่าง ๆ ของสถานศึกษาในการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 และ 2 ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย
3. ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในขั้นตอนการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัด

ชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1.1 ผู้บริหาร หรือผู้มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 และ 2

1.2 เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เชี่ยวชาญในการพัฒนาด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1.3 มีประสบการณ์เชี่ยวชาญในการพัฒนาด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 และ 2 ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. วิธีสร้างเครื่องมือ ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และเครื่องมือการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประมวลสาระและสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี สภาพที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุม ความถูกต้องของเนื้อหา และภาษาที่ใช้ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3. ลักษณะของเครื่องมือใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สอบถามความคิดเห็นของครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 และ 2 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเครื่องมือและหนังสือขอความอนุเคราะห์ แจกและรวบรวมกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. วิธีสร้างเครื่องมือ สำหรับการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 นำผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2.3 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่สร้างขึ้นให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา และภาษาที่ใช้

2.4 ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ

3. การดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะด้วยการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน และ ดำเนินการสนทนากลุ่มตามหลักการสนทนากลุ่ม

3.2 ส่งเคราะห์สาระจากการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการร่างรูปแบบ

3.3 ได้ร่างรูปแบบ และเสนอร่างรูปแบบต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยนำเครื่องมือ และหนังสือขอความอนุเคราะห์ โดยขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

4.2 ส่งข้อมูล และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างพร้อมด้วยคำถามเกี่ยวกับร่างรูปแบบ เพื่อขอความคิดเห็น และขอให้แสดงข้อเสนอแนะด้วยการสนทนากลุ่ม

4.3 นัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมกำหนดวัน เวลา และสถานที่เพื่อการสนทนากลุ่ม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อขอความคิดเห็น และขอให้แสดงข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดำเนินการโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. วิธีสร้างเครื่องมือ สำหรับการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้างแบบสอบถาม ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ นำ

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุม ความถูกต้องของเนื้อหา และภาษาที่ใช้ และหาว่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเครื่องมือและหนังสือขอความอนุเคราะห์ แจกและรวบรวมกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดบรรยากาศ และ

สภาพแวดล้อมด้านการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล ด้านการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พัฒนาการคิดด้านการสนับสนุนทรัพยากร และด้านการพัฒนาบุคลากร ตามลำดับ

1.1 สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พัฒนาการคิด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูร่วมมือดำเนินงานตามโครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน จัดทำรายงานการดำเนินงานพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน จัดทำแผนปฏิบัติการที่ส่งเสริมการพัฒนาครูและนักเรียนให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือ มีการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของผู้เกี่ยวข้องก่อนที่จะกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

1.2 สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ พัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น จัดทำสาระของหลักสูตรที่ประกอบด้วย คำอธิบายรายวิชา และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ ที่เน้นส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน มีการประเมินหลักสูตรที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือ ส่งเสริมให้ครูออกแบบการเรียนรู้ โดยมี

การกำหนดรูปแบบการสอนเทคนิควิธีและกระบวนการที่เน้นส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย

1.3 สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาได้แก่ พัฒนาความสามารถของสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สร้างความเข้าใจให้บุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน จัดให้มีแผนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือ ส่งครูไปฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

1.4 สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการสนับสนุนทรัพยากร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ให้การส่งเสริมครู จัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการนิเทศติดตามการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ส่งเสริมการบริหารจัดการที่ช่วยให้การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนบรรลุเป้าหมาย ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการตาม

แผนงาน แผนปฏิบัติการและโครงการที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

1.5 สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหา ได้แก่ มีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษา ผู้บริหารแก้ไขปัญหาปรับปรุงการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม และดำเนินการแก้ไขปัญหาตามแผนปฏิบัติงาน ผู้บริหารสร้างความเข้าใจ ความตระหนัก เห็นคุณค่าในระหว่างบุคลากรในและชุมชน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือ ผู้บริหารจัดให้มีการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาการจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมเพื่อกำหนดโครงการและแผนปฏิบัติงาน

1.6 สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ดำเนินการกระตุ้นให้ครูพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน จัดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนการคิดวิเคราะห์เพื่อให้คำปรึกษาการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเทคนิควิธีการพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ ด้านการคิดวิเคราะห์ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือ ให้คำแนะนำด้วยการสอนทักษะ เทคนิค และวิธีส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 สรุปผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ส่วนที่ 1 ผลการยกวางรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) โครงการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรม 2) การพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น 3) การสนับสนุนส่งเสริมให้ครูมีความรู้ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ 4) การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ 5) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับครู และผู้เรียนกับผู้เรียน และ 6) การกระตุ้นให้นำสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ ไปใช้เพื่อการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

ส่วนที่ 2 ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อวิพากษ์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประถมศึกษา และผลการตรวจสอบองค์ประกอบ และความถูกต้อง และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. สรุปสาระสำคัญของการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า 1) รูปแบบมีความเหมาะสม ได้สาระครอบคลุมครบถ้วน องค์ประกอบครบถ้วนมี

คุณภาพมากพอที่จะนำไปใช้งาน 2) การนำรูปแบบนี้ไปใช้สามารถทำได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม และ 3) สามารถนำรูปแบบฯ ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้

2. ความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ร้อยละ 97.00 ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

3. ความถูกต้อง และความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความครบถ้วน/สมบูรณ์/ทันสมัย รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เข้าใจง่ายจึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม สามารถทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือ รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหา และมีจุดมุ่งหมาย เพื่อทำให้เกิดความกระฉับกระเฉงในการปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ประเมินผลประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

1. ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้บริหารกำหนดบทบาท หน้าที่ของผู้รับผิดชอบได้ชัดเจน รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีสารสนเทศเพียงพอ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีคุณภาพมากพอที่จะนำไปใช้ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อย คือรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจวิธีการนำไปปฏิบัติ

อภิปรายผล

การเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านจัดบรรยากาศ และด้านกาณ์เทศ กำกับติดตามและประเมินผล ด้านการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์พัฒนาการคิด ด้านการสนับสนุนทรัพยากร และด้านการพัฒนาบุคลากรตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมนักเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุและรู้ผล เข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต หาคความแตกต่างอย่างสมเหตุสมผล อันเป็นการพัฒนาความคิด สติปัญญา จริยธรรม อารมณ์ ความรู้สึกตามหลักเหตุและผลโดยอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจะเห็นได้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการทำงานเพื่อการดำรงชีวิต สร้างผลงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และทักษะการแสวงหาความรู้ทำงานอย่างมีคุณธรรม และมีจิตสำนึกในการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และยั่งยืน จึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังกล่าว สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 1) ที่กล่าวถึงเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ สร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนคิดเป็นทำเป็นมีเหตุผลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้กำหนดแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ในหมวด 4 มาตรา 24 ความว่า ครูควรจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์

ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2549ข, หน้า 5) ที่ได้กำหนดให้โรงเรียนนำกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีเกิดการคิดวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน และสอดคล้องกับปรียานุช สถาวรรมณี (2548, หน้า 11, 161-162) ที่ได้กล่าวถึงกิจกรรมนักเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนให้เพิ่มขึ้น ได้แก่ 1) กิจกรรมสร้างผังมโนทัศน์ กิจกรรมการใช้เทคนิคในการตั้งคำถาม กิจกรรมการทำศึษาสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ด้านการจำแนก ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการสรุป 2) กิจกรรมการทำโครงการกิจกรรมการสาธิต และกิจกรรมการอภิปราย สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านการสรุป ด้านการประยุกต์ และด้านการคาดการณ์และ 3) กิจกรรมการระดมสมอง กิจกรรมการโต้วาที่ กิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และธรรมชาติ และกิจกรรมการพยากรณ์สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ด้านการสรุป ด้านการประยุกต์ และด้านการคาดการณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

การวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรผู้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นี้ได้ผ่านประเมินประสิทธิภาพแล้ว แสดงว่ารูปแบบว่ามีสารสนเทศครบถ้วนควรนำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดชุมพรผู้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ไปเผยแพร่ และสถานศึกษาที่สนใจควรนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยรูปแบบการพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
2. ควรมีการวิจัยรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
3. ควรมีการวิจัยรูปแบบการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
4. ควรมีการวิจัยรูปแบบการพัฒนาทักษะเทคนิค และวิธีส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549ข). **แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอน ตามเจตนารมณ์กระทรวงศึกษา “2549 ปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน”**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐาน.
- _____. (2553). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- ปรียานุช สถาวรมณี. (2548). **การพัฒนากิจกรรมในหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน**. ปรียญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Easterby-Smith, M. (1997). "Disciplines of Organizational Learning: Contributions and Critiques". *Human Relations*. 50(9), 1085-1113.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.
- Marquardt, M. J. (1996). *Building the Learning Organization*. New York: McGraw-Hill.
- McGaw, Dickinson & Watson, George. (1976). *Political and Social Inquiry*. Arizona: Arizona State University.
- Senge, Peter M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday.